

KISS ROLAND

**Az aszimmetrikus tengeri hadviselés II.
A kezdetektől a II. világháborúig****Asymmetric naval warfare part II.
From the beginnings to the Second World War****Absztrakt**

Az aszimmetrikus hadviselést gyakran tekintik modern jelenségnek, holott szinte egyidős a háborúval. Ennek egy formája az aszimmetrikus tengeri hadviselés, amelyet a tengeri hadtörténet kezdete óta használnak országok és más szereplők, amelyek a bizonyos haditengerészeti területeken gyengébbek. Napjainkban a fejlődés és a technológia által biztosított fegyverek révén, az aszimmetrikus tengeri hadviselés hatékonyabb, mint valaha. Ezért az ellenséges flották elleni harc vagy a hozzáférés gátlás és a terület megtagadás lehetségessé vált még a gyengébb országok vagy csoportok számára is.

Abstract

Asymmetric warfare is seen many times as a modern phenomenon, however it is almost as mature as war itself. One of its form is asymmetric naval warfare, which have been used since the beginning of naval history by countries or other players which have been inferior in some fields of naval power. Nowadays innovation and technology provide such weapons which make asymmetric naval warfare more effective than ever. Therefore fighting off enemy navies or exercising anti-access and area-denial became possible for even less capable countries or groups.

A pearl harbor-i támadás támogatásaként a japánok mini tengeralattjárókat is bevetettek. Az 5 törpe búvárhajót 5 nagyobb szállította egészen Hawaii-ig, ahol a kikötőtől pár mérföldnyire indították el őket. Az egyiket hamar felfedezték és a USS Ward romboló elsüllyesztette. Egy bejutott a kikötőbe, ahol kilőtte torpedóit a támadás alatt, egy másik pedig a USS St Louis cirkálóra indította el őket, azonban egy tengeralattjáró kivételével – amelyet partra sodort a víz – az összes többit elsüllyesztették. 1942 májusában a Sidneyben horgonyzó hadihajók ellen indítottak hasonló támadást, de csak egy öreg kompot sikerült elsüllyeszteni, miközben mindhárom törpe-tengeralattjáró megsemmisült. A háború során

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

még többször bevetették őket a Délkelet-Ázsiában, a Salamon-szigeteknél, a Csendes-óceán középső részén és Okinaván, de jelentős eredményt nem sikerült elérniük.¹

A japán tengeralattjáró erők számára kidolgozott doktrína a háború előtt elsősorban az ellenséges hadihajók elleni harcra koncentrált, mivel a washingtoni flottaegyezmény korlátai miatt a japán haditengerészet kisebb volt mind az amerikai, mind a brit flottánál (arány: US 5,25, UK 5,25, Japán 3,15²), márpedig várhatóan ezen haditengerészetekkel kellett összecsapnia a csendes-óceáni hegemonia megszerzéséért. Ezért azt találták ki, hogy a tengeralattjáróknak fel kell deríteni az ellenséges flottakötelékeket már a kikötőkben, majd követni őket és folyamatosan támadni, hogy megritkítsák azokat mire eléri a (kisebb létszámú) japán felszíni erőket. Ugyanakkor a gyakorlatok bebizonyították, hogy a fejlett tengeralattjáró-vadász egységekkel rendelkező harccsoportok közeli megfigyelése finoman szólva se egyszerű, ráadásul a tengeralattjárók koordinálásával is gondok voltak, arról nem is beszélve, hogy túl lassúak voltak a gyors felszíni egységek követéséhez is, nemhogy az üldözéshez. Ezért találták ki, hogy az ellenséges flotta várható útvonalán csatárláncban várnak majd, de a gyakorlatban sokszor így is előfordult, hogy észrevétlenül haladtak át a tengeralattjárók vonalán. Bár bebizonyosodott, hogy a kereskedelmi hajók ellen hatékonyak, az utánpótlási vonalak elleni harcot a japánok elvetették az ellenséges hadihajók elleni támadások kedvéért. A háború során nem sikerült újratámasztani a szövetséges kötelékeknek, az amerikai partok elleni támadás is inkább csak kellemtelenségeket okozott. A tengeralattjárók később a bekerített, távoli helyőrségeknek szállítottak utánpótlást. Összesen 129 japán búvárhajó semmisült meg, míg 185 kereskedelmi és 14 hadihajót (2-2 hordozó és cirkáló) süllyesztettek el.³

A pearl harbor-i támadás idején az amerikai haditengerészetnek 50 tengeralattjárója volt a Csendes-óceánon, amelyeket szinte egyből elindították a japán kereskedelmi hajók elleni portyákra. Közülük legtöbben, 29-en a Fülöp-szigeteken állomásoztak az Ázsiai Flotta kötelékében. Ezek régebbi hajók voltak, ám szinte azonnal megkezdték a harctevékenységet az indokínai partoknál, de a japán előrenyomulás miatt egészen Ausztráliáig kényszerültek visszavonulni és innen folytatták járőrözéseiket. Átlagosan 35-65 napig voltak kint a tengeren, és eleinte a feltört japán kódok segítségével szerzett információk alapján irányították őket a japán hajók felé. Ezzel azonban nagyon sok idő ment el, sokszor sikertelenül zárult és a sok rádiós adatforgalom a tengeralattjárók megtalálását is könnyebbé tette. Ekkor még nem volt igazán megtervezett stratégia a bevetésükre, illetve hiány volt a tapasztalt, önálló és agresszív tisztekből, akiknek leginkább fekdűt volna az efféle harcmodor. Azonban az egyik legfőbb átok, ami az amerikai tengerészeket sújtotta, azok a túl gyakran besült torpedók voltak, amely problémát csak 1943 végére oldottak meg. Ekkorra

¹ Prenatt, Jamie-Stille, Mark: Axis midget submarines 1939-45; Osprey Publishing; Oxford; 2014; 36-44. o.

² Ezt 1934-re kellett elérni, de a japánok később tudatosan megszegték. Bak József – Csonkaréti Károly – Lévy Gábor – Sárhidai Gyula: Hadihajók típuskönyve; Zrínyi Kiadó; Budapest; 1984; 55.o.

³ Stille, Mark: Imperial Japanese Navy Submarines 1941-45; Osprey Publishing; Oxford; 2007; 5-6. és 44-45.o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

már korszerű, új tengeralattjárók kerültek le a sólyákról, alkalmas tiszték kerültek kapitányi pozícióba és az új doktrína szerint a japán hajók üldözése helyett, a gyakran használt szorosoknál várakoztak és minden arra járó hajót elsüllyesztettek.⁴

Ezzel minden készen állt, hogy a US Navy tengeralattjáró fegyverneme igazi ütőképes erővé váljon és egyre nagyobb veszteségeket okozzon a japán hajóknak. 1944 tavaszán átálltak az ellenséges hadihajók pusztítására, így például az év végén lecsaptak a Leyte-öbölben partraszálló amerikai erők ellen vonuló japán flottára. Emellett részt vettek felderítő akciókban vagy ügynököket és kommandókat jutattak ki vagy vettek a fedélzetükre. Sőt, kialakítottak egy kutató-mentő rendszert is, amelyben a lezuhant és tengeren hanykódó pilóták összeszedésére küldték a tengeralattjárókat. 504 pilótát mentettek ki így, köztük egy bizonyos George H. Bush-t is. Eközben a hajók elleni támadások is folytatódtak, amelyek hatása 1944-45-re érződött igazán, amikor Japánt szinte teljesen elvágta tengerentúli birtokaitól. A csúcsidőszakban 230 tengeralattjáró és 17.000 fő tartozott a US Navy tengeralattjáró fegyverneméhez.⁵ Az amerikai tengeralattjárók – bár a flottának csupán 1,6%-át tették ki – voltak felelősek az elsüllyesztett japán hajók 55%-ért, köztük a flotta hajóinak 1/3-ért.⁶ Ez szám szerint 1.150 kereskedelmi és 214 hadihajót,⁷ 5 millió tonnányi kereskedelmi és 600 ezer tonna hadi hajóteret jelent. Eközben azonban az amerikaiak is elveszítettek 52 egységet (27-et 1944-45-ben) és 3500 tengerészt.⁸

Az amerikaiak is felismerték a torpedónaszádok értékét és alkalmazták is őket a Csendes-óceánon. Eleve számítottak a magas veszteségekre, de úgy gondolták, hogy ha sikerül elsüllyeszteniük egy nagy ellenséges hajót, akkor az olcsó naszád és a 12 fős kezelőszemélyzet csekély áldozat, szemben azzal, ha egy drága rombolót és több száz fős legénységét kéne veszélyeztetni egy torpedótámadásban.⁹ Ezeket a hajókat főleg éjszaka vagy rossz látási viszonyok között vetették be a parti vizeken vagy szűk szorosokban és átjárókban, ahol rajtaütésszerűen csaphattak le. Rájöttek arra is, hogy a torpedónaszádok nagy tömegben alkalmazva igen hatékony támadóegységek és nagyon rugalmasan vethetőek be.¹⁰ Ezeket a gyorsnaszádokat főleg az olyan szűk és zárt tereken vetették be, mint a dél- és délnyugat-csendes-óceáni szigetvilágok, de használták őket az óceán középső részén levő szigetekenél, sőt Okinavánál is. Első alkalmazásukra a Fülöp-szigetekenél került sor, ahol elérték néhány kisebb sikert, illetve MacArthur tábornok is egy torpedónaszádon menekült Ausztráliába. A következő bevetés már jobban feküdt a gyors hajóknak, ugyanis

⁴ Christley, Jim: US Submarines 1941-45; Osprey Publishing; Oxford; 2006; 22-33.o. és. 38- 40.o.

⁵ Uo. 22-33.o. és. 38- 44.o.

⁶ United States Submarine Losses; elérhető internetes cím: <http://www.maritime.org/subslost.htm>; látogatva: 2014. október 18.

⁷ Christley i.m. 44.o.

⁸ World War 2 submarines; elérhető internetes cím: <http://www.world-war-2.info/submarines/>; látogatva: 2014. október 18.

⁹ Rottman, Gordon L: US Patrol and torpedo boats - World War II; Osprey Publishing; Oxford; 2008; 28-30

¹⁰ Motor Torpedo Boats: Tactical orders and doctrine: United States Government Printing Office; Washington, 1942; 1-2. és 8-9.o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

a Guadalcanalra¹¹ utánpótlást szállító japán rombolókat támadták. Ám hamar kiderült, hogy a rombolók nagy tűzereje miatt kerülni kell a közelséget, ráadásul nehéz volt megtalálni őket, illetve a japán gépek is folyamatos veszélyt jelentettek. Rövidesen amerikai PBV hidroplánok derítették fel a japán konvojokat és azokra összehangolva csaptak le a torpedónaszádok. Később a japánok a rombolók veszélyeztetése helyett inkább partraszálló bárkákat vetettek be, de az amerikaiak közülük is többet elpusztítottak, hozzájárulva a szigeten levő erők kiéheztetéséhez. Az új-guineai szigetvilágban hasonló feladatokat láttak el és a szigetek közt ingázó, japán utánpótlást és erősítést szállító bárkákra vadásztak. 1944 végén részt vettek a leyte-i partraszállás támogatásában, majd ismét a Fülöp-szigeteken, a szigetek közti japán hajózást támadták.¹²

Az 1944-es leyte-öbölbeni csata elvesztése után a japán császári haditengerészet is rászorult az aszimmetrikus megoldásokra, mivel nagyobb egységeit elvesztette. Ugyanakkor irányított fegyvereknek is híján volt, ezért kaphattak fontos szerepet az ember vezette, öngyilkos eszközök. Ilyen volt a Kaiten, amely egy ember vezette torpedó volt, amelyet 18-20 éves önkéntesek vezettek és tengeralattjáróról indíthattak. Első bevetésükön 1944. november 20-án sikerült elpusztítani egy nagy olajszállítót az Ulithi Atollnál, de az ezt követő akciókon egyetlen találatot sem értek el, bár a japánok úgy hitték, hogy sikerrel jártak, ezért minden tengeralattjárót felszereltek Kaitenekkel. Júliusban sikerült elsüllyeszteni a USS Underhill rombolót, de a háborúban összesen elindított 79 torpedó csak további 5-6 hajót rongált meg.¹³

Öngyilkos motorcsónakokat is bevetettek, amelyekből a háború végéig több mint 6000-t gyártottak. 1945. január 10-én a Lingayen-öbölben a Fülöp-szigeteken 45 csónakot indítottak az amerikai partra szállítók ellen, amelyekből két ágyúnaszádöt (eredetileg LCI) elsüllyesztettek, 4 LST-t és 8 csapatszállítót pedig megrongáltak. Az amerikaiak válaszul kis járőrhajókkal védték a flottát, ezzel megakadályozva a tömeges támadásokat. Ennek ellenére a támadások elvéve folytatódtak, mérsékelt sikerrel.¹⁴ 1945-ben például az okinawai partraszállást megelőzően, a Kerama-szigetcsoportot megszálló amerikaiak 200-at találtak.¹⁵

Ha pedig megtörtént volna a Japán elleni invázió, akkor a Downfall hadműveletben részt vevő szövetséges hajók ellen a japánok a maradék 40 tengeralattjárójuk mellett 4000 öngyilkos motorcsónakot és több száz 2-5 személyes mini tengeralattjárót, valamint öngyilkos békaembereket is bevetettek volna. Ezt több mint 10 ezer kamikaze repülő támadásá-

¹¹ Érdekeség, hogy a későbbi elnök, John F. Kennedy is egy torpedónaszádon szolgált a Salamon-szigetekenél.

¹² Rottman i.m. 39. és 41-43.o.

¹³ Zaloga, Steven J.: Kamikaze - Japanese Special Attack Weapons 1944-45; Osprey Publishing; Oxford; 2011; 31-34

¹⁴ Uo. 35-42

¹⁵ MacDonald, John: A II. világháború nagy csatái; Gabo; 1998; 182. o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

val kombinálták volna.¹⁶ Ez lett volna minden idők legnagyobb tengeri aszimmetrikus művelete, amelynek minden bizonnyal több száz hajó esett volna áldozatul, sok ezer fővel a fedélzetükön. Azonban invázió végül is nem következett be a japán szigetek ellen, mivel az atombomba véget vetett a II. világháborúnak.

A HIDEGHÁBORÚ

A II. világháború után sem tűnt el az aszimmetrikus tengeri hadviselés, habár a szuperhatalmak egy nagyméretű totális összecsapásra készülődtek. A szovjet haditengerészetnek földrajzi okok miatt, komoly gondjai voltak az Atlanti-óceánra és Földközi-tengerre, illetve Ázsiában a Csendes-óceánra való kijutással, mivel hajóinak a nyílt víz eléréséhez szűk, ellenséges kézen levő szorosokon kellett áthaladnia. Ez a Balti Flotta esetében a Skagerrak Kattegat és a La Manche csatorna vagy a Nagy-Britannia-Norvégia szoros, a Fekete-tengeri Flottánál a Boszporusz-Dardanellák, plusz a görög szigetvilág, míg a Csendes-óceáni Flottának a Soya-szoroson, Hokkaidó-Honshú vagy a Csuzima-szoroson kellett áthaladnia. Még az Északi Flotta volt a legjobb helyzetben, de az Atlanti-óceánra való kijutáshoz át kellett mennie a GIUK résen (Greenland, Iceland, United Kingdom), amely elzárására az egész NATO haditengerészet készült. Ez főleg a felszíni egységeket érintette, ezért a szovjetek haditengerészetüket főleg a tengeralattjárókra alapozták, amelyek az előbbiekhöz képest „szinte” észrevétlenül érthették el a nyílt vizeket.

Érdekes módon a szovjetek rendelkeztek a legtöbb tengeralattjáróval a II. világháború kitörésekor. A háború után hozzájutottak a legújabb német technológiához és ezeken az alapokon egy még nagyobb tengeralattjáró flotta kiépítésébe fogtak bele, 1950-1965 között 1200 egységre akarták növelni a tengeralattjárók számát, amelyhez évi 78 építésével kalkuláltak. Ugyanakkor bebizonyosodott, hogy ezek túlzó számok, azonban még így is megépült 20 Romeo-, 28 Zulu-, 62 Foxtrot- és 240 Whiskey-osztályú hajó. Még a hidegháború vége felé (1986) is a legnagyobb víz alatti flottával büszkélkedhettek: 43 atommeghajtású ballisztikus rakétahordozó (4 Tájfun, 3 Delta IV, 14 Delta III, 4 Delta II, 18 Delta I), 49 atommeghajtású robotrepülőgép-hordozó (3 Oscar, 17 Charlie, 29 Echo), 16 Juliet-osztályú dízel-elektromos robotrepülőgép-hordozó, 69 atommeghajtású vadász (Alfa, Akula, Echo, Mike, Papa, Sierra, Victor,), továbbá 150 dízel-elektromos tengeralattjáró.¹⁷

A vadász-tengeralattjárók feladata szinte ugyanaz lett volna egy háború idején, mint anno a német U-Bootoké volt, vagyis elzárni az Amerikából Európába vezető vízi szállítási útvonalakat és megakadályozni az erősítések és utánpótlás tengeren való átjuttatását. A robotrepülőgép-hordozókat kifejezetten az amerikai hordozócsoportok ellen szánták bevetni. Míg a rakétahordozó-tengeralattjárók nukleáris robbanófejekkel ellátott rakétaikkal, láthatatlan, víz alatt közlekedő, mozgó rakétasilókként szolgáltak. A Szovjetunió tenger-

¹⁶ Davis, Martin James: Operation Downfall – The Invasion of Japan, November, 1945; elérhető internetes cím: <http://www.geocities.com/Athens/Acropolis/8141/downfall.html>; látogatva: 2008. október 1.

¹⁷ Miller, David – Miller, Chris: Modern Naval Warfare; Crescent Books; New York; 1986; 32. és 112.o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

lattjáró flottája komoly kihívás elé állította a NATO haditengerészeteit, amelyek mind a mai napig változó intenzitással, egy macska-egér harcot játszanak a szovjet/országi flottával.

A skandináv félsziget körül, ha nem is egymással harcolva de szintén fontos szerepet játszottak az immár hajó-elleni rakétákkal is felszerelt gyorsnaszádok, amelyek harcászathoz kiválóan megfelelt a tagolt partvonal. Ezeket a skandináv, illetve a szovjet haditengerészeti erők is előszeretettel használták, utóbbiak sokszor halászhajók rajához csapódva, vagy nagy teherhajók rejtekében közelítették meg a partokat.¹⁸ Ezek a gyorsnaszádok, illetve a szovjet tengeralattjárók is valószínűleg többször juttattak ki ügynököket és tengerészeti Szpecnaz erőket skandináv, NATO, továbbá japán területekre.

HELYI HÁBORÚK 1945-1989

Az aszimmetrikus tengeri hadviselés éles színterei a helyi háborúk voltak. A vietnami háború amerikai szakasza is jócskán adott alkalmat a vízi összecsapásokra, sőt észak-vietnami torpedónaszádok vélt vagy valódi támadásai a USS Maddox és a USS Turner Joy rombolók ellen váltották ki az Egyesült Államok hadba lépését is. Ezt követően az amerikai haditengerészet vetette be az úgynevezett „barna vízi” egységeit, amelyek őrhajói a partok mentén vagy a Mekong deltájában járőrözve, helikopterek és különleges erők támogatása mellett pusztították a kommunisták erőit.

Az arab-izraeli háborúban is többször sor került tengeri ütközetekre, a modern hajó-elleni rakéták is itt mutatkoztak be, amikor 1967-ben egy egyiptomi Osa-osztályú gyorsnaszád egy SS-N-2 Styx rakétával elsüllyesztette az izraeli Eilat rombolót.¹⁹ Az 1973-as háborúban többször csaptak össze a két fél rakétás gyorsnaszádjai, de ez nem minősül aszimmetrikus összecsapásnak.

1971-ben a mai Bangladesben felkelés kezdődött Pakisztán ellen, hogy elszakadhasanak; ebbe avatkozott bele India, amely segítette a felkelőket a függetlenség elérésében. Mielőtt december 3-án a pakisztáni gépek válaszul csapást mértek volna az indiai légi bázisokra,²⁰ novemberben Pakisztán már elindította 4 tengeralattjáróját a fontosabb indai kikötők felé. A II. világháborús Ghazi feladata a Vikrant hordozó harccsoportjának a megtalálása lett volna a Bengáli-öbölben, de odafele úton elsüllyedt.²¹ 1971. december 4-én éjjel 4 indiai Osa-osztályú rakétás naszád és 2 Petya-osztályú tengeralattjáró-vadász fregatt megközelítette a Karacsi kikötőjét, ahol több horgonyzó hadi és kereskedelmi hajó mellett a pakisztáni haditengerészet főhadiszállása is volt. A Petyák és egy Osa hátramaradt, hogy fedezze a műveletet és a visszavonulást, illetve a fregattok erősebb lokátorokkal felderítették a célokat a naszádoknak. A sötétben a kikötő felé vonuló Osa-k összeakadtak egy

¹⁸ Miller-Miller i.m. 187.o.

¹⁹ Uo. 187.o.

²⁰ Corau, A.: A Submarine Episode during the Indian-Pakistan War of 1971; <http://www.navyhistory.org.au/a-submarine-episode-during-the-indian-pakistan-war-of-1971/>; látogatva: 2014. október 26.

²¹ Analysis Of The Pakistan Navy's Accounts Of The 1971 War; <http://indiannavy.nic.in/book/analysis-pakistan-navys-accounts-1971-war/>; látogatva: 2014. október 26.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

pakisztáni rombolóval, amely épp járőrözött, két rakétát indítottak, majd a többi is kilőtték a radar által felderített célokra. A rakéták elsüllyesztették a rombolót, egy aknaszedőt és egy kereskedelmi hajót, amely amerikai hadianyagot szállított Saigonból Pakisztánba, továbbá egy másik romboló is súlyosan megrongálódott és felgyújtották Karacsi üzemanyag tárolóit. Az indiaiak veszteség nélkül visszatértek Bombaybe. 8-án éjjel egy naszád és két fregatt megismételte a támadást, több tankert és kereskedelmi hajót megsemmisítve vagy megrongálva. Ezt követően az indiai haditengerészet is blokád alá vette a kikötőt, amelyben ekkorra már leállt a hajóforgalom.²² Némi elégtételt a pakisztáni Daphné-osztályú Hangor tengeralattjáró vett, amikor december 9-én este elsüllyesztette az indiai Khukri fregattot.²³

A falklandi konfliktusban 1982-ben a tengeralattjárók és a repülőgépek jutottak fősze-rephez. A szigetek visszafoglalására felvonuló brit flotta elleni április 16-án egy erős argentin kötelék (Veinticinco de Mayo repülőgép-hordozó, a Belgrano cirkáló (US Brooklyn-osztály), 2 romboló, 3 tengeralattjáró) futott ki Puerto Belgranoból. Később a britek figyelmeztették az argentin kormányt, hogy a hajóikat fenyegetésnek tekintik, ha megközelítik a brit harccsoportot.²⁴ A briteket nagyon aggasztotta a két argentin, német gyártmányú, korszerű Type 209 dízel-elektromos tengeralattjáró, ezért folyamatos készenlétben, cik-cakkban haladtak.²⁵ A félelmek beigazolódtak, amikor május 1-én a San Luis (Type 209) torpedó lött ki 1200 méterről a brit egységekre, ami nem talált, viszont az argentin hajó is elmenekült. Másnap a brit HMS Conqueror atommeghajtású vadász-tengeralattjáró – amely az argentin harccsoportot követte – a legfelsőbb szintről kapott parancsot, hogy süllyesse el a Belgranót, amelyet meg is tett.²⁶ Ez gyakorlatilag az argentin tengerészeti akciók végét jelentette, mivel a flotta visszavonult.

Ezt követően az argentin gépeken volt a sor, amelyek modern Exocet hajó-elleni rakétákkal és hagyományos bombákkal az elkövetkező másfél hónapban elsüllyesztettek 2-2 brit rombolót és fregattot, illetve egy konténerszállítót, továbbá kisebb-nagyobb mértékben megrongáltak 3 rombolót, 4 fregattot és 3 partra szállító hajót.²⁷ Ennek ellenére a szigetek visszafoglalása sikerrel járt.

Az aszimmetrikus tengeri hadviselés igazi nagy színtere a Perzsa-öböl lett az iraki-iráni háború alatt. A tengeri harcok már röviddel az iraki támadás után megkezdődtek, de igazán akkor váltak jellemzővé a kereskedelmi hajók elleni támadások, amikor a szárazföldön patthelyzet alakult ki. Ezt követően egy klasszikus gazdasági háború kezdődött, amelyben mindkét fél a másik fő bevételi forrásának számító olajipari létesítményeket, illetve a kőolajat szállító tartályhajókat kezdte el támadni, ezt Irak – miután tengeri kijáratát elvágta – a

²² Harry, B.: Trident, Grandslam and Python: Attacks on Karachi; <http://www.bharat-rakshak.com/MONITOR/ISSUE4-4/harry.html>; látogatva: 2014. október 26.

²³ Analysis Of The Pakistan Navy's Accounts Of The 1971 War; <http://indiannavy.nic.in>

²⁴ Cordesman, Anthony H. – Wagner, Abraham R.: The Lessons of Modern War III.- The Afghan and Falklands conflicts; Westview Press; Boulder, 1991; 243-246.o.

²⁵ Miller-Miller i.m. 183.o.

²⁶ Cordesman – Wagner i.m. 247-248.o.

²⁷ A veszteségek jóval magasabbak lehetnek volna az elvesztett hajók tekintetében, de több találatot elért argentin bomba nem robbant fel a becsapódást követően. Cordesman – Wagner i.m. 337-338.o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

levegőből, míg Irán főleg haditengerészeti erőkkel hajtotta végre. Irán számára ez azért is volt kiemelten fontos, hiszen Irakot a tengeri útvonalak elvágásával nemcsak a jövedelmétől (olajexport) foszthatta meg, de a hajón érkező hadianyagtól is. Ehhez pedig Iránnak hatalmas földrajzi előnye volt, hiszen ő ellenőrizte a Perzsa-öböl kapuját jelentő Hormuzi-szorost.

Az iszlám forradalom utáni nyugati embargó miatt Irán nem tudott utánpótláshoz és alkatrészekhez jutni, ezért a flotta eszközparkja gyorsan erodálódott. Ezért 1985-ben felállították a forradalmi gárda haditengerészeti szárnyát,²⁸ amely feladata viszonylag olcsón beszerezhető egyszerű eszközökkel egyfajta tengeri gerillaháború megvalósítása volt az iraki és a velük szövetséges hajókkal szemben. Ehhez többnyire kis motorcsónakokat használtak, amelyeket felszereltek nehézgéppuskákkal, gépágyúkkal, hátrasiklás nélküli lövegekkel és RPG-kel. Ezek a motorcsónakok aztán tömeges támadásokat indítottak a kereskedelmi/tartályhajók ellen, nagysebességgel körözve, folyamatosan tűz alatt tartva azokat. Ezzel a taktikával sikerült elsüllyeszteni a Norman Atlantic nevű 42 ezer tonnás szállítóhajót.²⁹ Kínától vásároltak HY-2 Silkworm (SS-N-2 kínai másolata) hajó-elleni rakétákat, amelyeket a parti indítóállásokról vetettek be. Emellett víziaknákat és öngyilkos motorcsónakokat is bevetettek, de rendelkeztek észak-koreai törpe-tengeralattjárókkal is.³⁰

A védtelen kereskedelmi hajók elleni támadások azonban még jobban Iránra haragították a térségben érdekelt hatalmakat, közülük is leginkább az Egyesült Államokat, amely vállalta, hogy megvédi a kuvaiti tankhajókat (amelyek iraki olajat szállítottak). Sőt gyorsnaszádokkal és helikopterekkel a Navy SEAL-t³¹ is bevetették, amely hasonló harcmodorban küzdött az iráni irreguláris erők ellen.³² Az iráni támadások folytatódtak és több összecsapás is történt az amerikai haditengerészeti erőkkel, amelyekben rendre alulmaradtak. Ezek közül a legjelentősebb az 1988. április 18-ai Praying Mantis hadművelet volt, amely egy büntetőakció volt, amiért egy amerikai fregatt pár nappal korábban egy irániak által telepített aknára futott és majdnem elsüllyedt. Ennek során az amerikai harccsoportok megszálltak és elpusztítottak két tengeri olajfűrótornyot, amelyeket a gárda használt bázisként a támadásaihoz. Ezt követően több összecsapás robbant ki az amerikai és a kifutó iráni egységek között, amelyben 2 nagyobb hadihajót (1 fregatt) és több kisebb egységet elsüllyesztettek és 1 másik fregattot súlyosan megrongáltak az amerikaiak, miközben ők egy helikoptert veszítettek, azt is balesetben.³³ Ezt követően az iráni akciók száma drasztiku-

²⁸ Haghshenass, Fariborz: *Iran's Asymmetric Naval Warfare*; Washington Institute for Near East Policy; Washington D.C.; 2008.; 5. o.

²⁹ Crist, David B.: *Joint Special Operations in Support of Earnest Will*; JFQ 2001-02/ autumn-winter; 16.o.

³⁰ Cordesman, Anthony H. – Wagner, Abraham R.: *The Lessons of Modern War II. - The Iran-Iraq war*; Westview Press; Boulder, 1991; 285-286.o.

³¹ SEa Air Land Team – Az amerikai haditengerészet különleges műveleti ereje.

³² Crist i.m. 16-22.o.

³³ Operation Praying Mantis; <http://www.navybook.com/no-higher-honor/timeline/operation-praying-mantis/>; látogatva: 2014. október 27.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

san visszaesett. A háború alatt 208 iraki és 282 iráni támadás érte az öbölben közlekedő hajókat.³⁴

AZ ASZIMMETRIKUS TENGERI HADVISELÉS NAPJAINKBAN

Az 1990-91-es Öböl-háborúban az iraki haditengerészet nem játszott komoly szerepet, illetve a légierő is csak a túlélésért küzdött a légi háború beindulása után. Ellenben az irakiak elhitték, hogy az amerikai tengerészgyalogosok partraszállást indítanak a kuvaiti partokon, ezért aknákkal rendszeren teleszórták a part menti vizeket, összesen 1300-at telepítettek. Azonban a partraszállásra való készülés csak elterelés volt és az igazi koalíciós csapás a szárazföld felől érkezett. Ugyanakkor Irak mégis elért kisebb tengeri sikereket, hiszen a USS Tripoli helikopter-hordozó deszant hajó és a USS Princeton cirkáló is aknára futott és megrongálódott.³⁵

2000 januárjában a USS The Sullivans romboló kikötő látogatást tett a jemeni Ádenben, ahol egy al-Kaida sejt öngyilkos támadást tervezett az amerikai hajó ellen, de a robbanóanyaggal töltött motorcsónakjuk elsüllyedt. A terroristák tanultak az esetből, amelyről az amerikaiak nem is tudtak.³⁶ 2000. október 12-én Áden kikötőjében az al-Kaida újabb öngyilkos merényletet kísérelt meg, ezúttal sikerrel. A robbanóanyaggal töltött motorcsónak belerohant a USS Cole rombolóba és felrobbant, megölve 17 amerikai tengerészt és sok másikat megsebesített.³⁷ 2002. október 6-án újabb motorcsónakos öngyilkos akció történt Jemen partjainál, ekkor a francia Limburg tartályhajó volt a cél, amelyen egy ember meghalt, a hajó napokig lángolt és 90 ezer hordónyi olaj ömlött a tengerbe.³⁸

A fejlett technika még nem állami szereplőknek is lehetővé teszi, hogy jelentős erőt mutathassanak fel az ellenséges flottákkal szemben. A 2006-os libanoni háborúban a Hezbollah egy feltehetően Irántól kapott, kínai C-802 hajó-elleni rakétát indított az izraeli Hanit korvettre. A rakéta a tatot találta el, megölt négy tengerészt és tönkre tette a meghajtó rendszert.³⁹

A srí lankai Tamil Tigrisek unikális gerillaszervezet volt, hiszen a szokványos szárazföldi erő mellett légi és haditengerészeti erővel is rendelkezett, utóbbit 1984-ben hozták létre Tengeri Tigrisek néven. Kezdetben a feladatuk az utánpótlás szállítása volt Indiából, amelyekhez kis gyors hajókat használtak. A srí lankai haditengerészet izraeli Dvora és Super Dvora gyorsnaszádokat vásárolt, amelyekkel eredményesen pusztították a tigrisek kis

³⁴ Cordesman-Wagner: The Lessons of Modern War II.- The Iran-Iraq war; 327. és 339.o.

³⁵ Russel, Richard L.: Future Gulf War; JFQ 2009/4; 39.o.

³⁶ Attack on US warships in Port of Aden; <http://www.globalsecurity.org/security/ops/cole.htm>; látogatva: 2014. október 31.

³⁷ USS Cole (DDG-67); <http://www.cole.navy.mil/Site%20Pages/Memorial.aspx>; látogatva: 2014. október 31.

³⁸ Yemen says tanker blast was terrorism; http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/2334865.stm; látogatva: 2014. október 31.

³⁹ INS Hanit Suffers Iranian Missile Attack ; <http://www.defense-update.com/2006/07/ins-hanit-suffers-iranian-missile.html>; látogatva: 2014. október 31.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

hajóit, azonban a 90-es évek közepétől a tamilok is több naszádot a tenger fenekére küldtek, tizenkettőt 2002-ig. Ehhez öngyilkos motorcsónakokat használtak, amelyek az irániaknál is látott „rajzó” taktikával nagy számban támadtak túlterhelve a gyorsnaszádok védelmi képességeit. A 2002-2006-ig tartó tűzszünet alatt a Tengeri Tigrisek nagyobb, 1-3 géppuskával felfegyverzett naszádokat és még több öngyilkos motorcsónakot állítottak szolgálatba. Előbbieket gyakorta békaemberek vagy csapatok kijuttatására is használták. Utóbbiak 5-6-os csoportokban támadtak és nehéz volt megkülönböztetni őket a gerillák hagyományos csónakjaitól. A csónakokat sokszor a parttól 2-3 km-re is bevontatták a szárazföldre, így a felderítésük is nehezebb volt. Válaszul a srí lankai tengerészet növelte az izraeli és kínai eredetű gyorsnaszádok számát, amelyeket csoportban vetettek be új taktikával, nagy sebességgel, szolgálatba álltak géppuskás motorcsónakok is, illetve kialakították a tengerészeti különleges erőket, akik a hajókat vezették és képesek voltak a szárazföld belsejében is rajtaütések végrehajtására. A tamil gerillák utánpótlását raktárnak berendezett halászhajókról szállították, amelyek a srí lankai partokat 300-400 km-re közelítették meg, ezért a haditengerészet elkezdte ezen hajók pusztítását. A harcok fellángolását követően a 2006-2008 időszakban a Tengeri Tigrisek tevékenysége visszaesett és a srí lankai kormány nagyjából uralta a part menti vizeket. Ennek ellenére 2008-ban két gyorsnaszád és egy kisegítő egység is víz alatti robbanásnak esett áldozatul. A tamil gerillák aknákat, öngyilkos békaembereket és öngyilkos, lábbal hajtott merülő csónakokat is bevetettek.⁴⁰ Dacára annak, hogy a gerillák a szárazföldön és a tengeren is értek el sikereket, 2009-ben Srí Lanka legyőzte a tamil lázadókat.

Több mint másfél évszázaddal az után, hogy a flották kisöpörték a kereskedelmet fenyegető kalózokat, a kalózkodás ismét virágkorát éli. Elsősorban a gyenge államiság vagy annak teljes hiánya (például Afrika) kedvez a tengeri rablók tevékenységének, ugyanakkor a számukra kedvező földrajzi környezet (Délkelet-Ázsia szigetvilága) és a gazdag zsákmány is csábító. Délkelet-Ázsiában a II. világháborút követően jelentek meg újra, amikor a felszabaduló gyarmatok haditengerészet híján nem tudtak fellépni a kalózzal szemben. Nagy lökést Dél-Vietnám összeomlása adott, amikor a tengeri rablók a kis hajókon menekülő embereket fosztogatták, de a nemi erőszak és a nőrablás is mindennapos volt, később a thai halászok váltak célponttá. A 90-es évek végére megnőtt a Malacca-szorosban történt támadások száma, általában egyszerűen kirabolták a hajót vagy eltérítették, hogy a rakományt és magát a hajót is értékesítsék, vagy túszokat ejtettek váltságdíjért. Az egyszerű kalózokat egyre inkább szervezett bűnözői körök váltották fel, tevékenységüket elősegítette, hogy a szoros körüli országok, külön-külön próbálták meg kezelni a jelenséget, sikertelenül. Ennek vetett véget a 2004-es MALSINDO egyezmény, amely keretében Malajzia, Szingapúr és Indonézia összehangolta a tevékenységét. Azonban érdekes módon a 2004-es cunami hozta a legnagyobb változást, hiszen rengeteg kalózbázis is megsemmisült, illetve sok kalóz is meghalt. Ezt követően jelentősen visszaesett a rablások száma, hiszen

⁴⁰ Fish, Tim: Sri Lanka learns to counter Sea Tigers' swarm tactics; Jane's Navy International March/2009; 20-25.o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

immár külső hatalmak (Egyesült Államok, Japán, Kína, India) is támogatást nyújtottak a helyi kormányoknak. Ugyanakkor a szélsőséges iszlamista erők jelenléte miatt a tengeri terrortámadások lehetősége folyamatosan fennáll a térségben.⁴¹

A szomáliai kalózkodás 2008-2011 között élte virágkorát, amikor több hajót is sikeresen elfoglaltak és hiába küldött több ország is jelentős haditengerészeti erőt a kelet-afrikai partokhoz, inkább csak konzerválták a helyzetet, javulást nem sikerült elérni. Évi átlag 40-50 hajó esett áldozatul. Eközben a fokozott biztonsági intézkedések miatt, a kalózkodások is egyre erőszakosabbak lettek és nőtt az áldozatok száma. A megoldáshoz átfogóbb megközelítésre volt szükség, ezért például kiképzést és felszerelést biztosítottak a környező államok tengerészeinek. Emellett engedélyezték az EU erőknek a kalózkodások szárazföldi infrastruktúrájának támadását is. Igazi változást azonban a Puntföldi Tengeri Rendészeti Erő felállítása jelentette, amely a szárazföld felől is támadást indított a rablók bázisai ellen. A hajózási társaságok költségei is folyamatosan nőttek (biztosítás, hosszabb utak, üzemanyag), ezért végül rászánták magukat, hogy fegyveres kontraktorokat béreljenek, akik átlag négyfős csoportokban szálltak a fedélzetre, hogy megvédjék a hajót. Ennek az egyszerű és a flották állomásoztatásához képest hihetetlenül olcsó megoldásnak sikerült elérnie, hogy egyetlen kontraktorok által védett hajót se sikerült eltéríteni. Mindezek a tényezők pedig együtt hozzájárultak a szomáliai kalózkodás jelentős hanyatlásához.⁴²

A modern kalózkodás a Guineai-öbölben, elsősorban az olajparral áll összeköttetésben. A támadások egy része még mindig klasszikusnak mondható, amikor csak kirabolják a hajót és legénységét vagy túszt ejtenek váltságdíjért (ennek gyakran olajipari munkások esnek áldozatul), de a támadások másik részére jól szervezett bandák szakosodtak, céljuk az üzemanyag megszerzése, amelyet aztán a fekete piacon értékesítenek. Ehhez magát a hajót rabolják el, ez teszi ki a támadások 63%-t, ám ugyanakkor ez a tevékenység Nigéria, Togo és Benin partjaira korlátozódik, ezen kívül inkább csak az egyszerű rablások a jellemzőek. A kalóztevékenységet szinte kizárólag nigériaiak végzik. A sikeres támadások számáról nincs pontos adat, mivel sokat nem is jelentenek, de évi 50-100 közé teszik a számukat.⁴³

Bár Irán a tengeri háborúban nem aratott győzelmet (1980-88), de mégis ért el sikereket. Teheránban a tanker háború eredményeit a helyén kezelik és tudják, hogy kerülni kell a modern flottákkal történő összecsapást, illetve ha az elkerülhetetlen, akkor olyan harcot kell folytatni, amely nekik kedvez. Stratégiai előny számukra, hogy a Hormuzi-szoros lezárásával megakadályozhatnák vagy korlátozhatnák a tengeri olajkereskedelem jelentős részét. 2007-ben napi 17 millió hordó olaj távozott a szoroson keresztül, amely a világon

⁴¹ Kiss Roland: A nem hagyományos biztonsági kihívások elleni harc Délkelet-Ázsiában; Nemzet és Biztonság 2011/március; 56-58.o.

⁴² Marsai Viktor: A szomáliai kalózkodás hanyatlása; Sereg Szemle 2013/ április-szeptember; 221-233.o.

⁴³ Maritime Piracy in the Gulf of Guinea;

https://www.unodc.org/documents/toc/Reports/TOCTAWestAfrica/West_Africa_TOC_PIRACY.pdf; látogatva: 2014. október 31.; 45-52.o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

tengeren szállított kőolaj 40%-át teszi ki, de a cseppfolyós földgáz 19%-a is ugyanezen az úton jutott ki.⁴⁴ Az előrejelzések szerint 2020-ra napi 30-34 millió hordó olajra fog emelkedni az öbölből érkező import, 2015-re a cseppfolyós gáz 40%-át már az öböl országai fogják exportálni.⁴⁵ Tehát egy igen jelentős stratégiai fegyver van Irán kezében, amely elrettentés-re is alkalmas lehet, hiszen már a fenyegetés is olajár emelkedést okozhat a világpiacon.

Ehhez mára egy hozzáférést gátló/területmegtagadó haditengerészeti (reguláris és gárda) erőt épített fel, amelyet bőségesen elláttak modern eszközökkel is. Megmaradtak a már bevált motorcsónakok és gyorsnaszádok, de mára korszerű specializált eszközöket szereztek be és gyártanak, amelyeket mind felszereltek hajó-elleni rakétákkal. A korszerű hajó-elleni rakéták jelentős részét maguk fejlesztik és gyártják, ezek indíthatóak önjáró rakétaindítóról, a partról, hajókról és repülőkről is. Továbbra is aktívan készülnek az aknahadviselésre, amely fegyvertípusból régebbi és modernebb darabokkal is rendelkeznek. Emellett beszerettek 3 orosz Kilo-osztályú dízel-elektromos tengeralattjárót, amelyek a sekély vizekben még a legmodernebb flottákra is komoly veszélyt jelentenek. Ezen kívül maguk is gyártanak törpe-tengeralattjárókat, amelyekkel különleges műveleteket is végrehajthatnak.

Az iráni taktika lényege, hogy a szoros kis távolsága jó esélyt kínál arra, hogy egyszerre nagy mennyiségű fegyverrel indítsanak támadást a levegőből, a vízen és víz alatt, amely túlterheli még a legkorszerűbb hajók védelmét is, ráadásul a kis távolságok miatt rövidebb idő jut ellentevékenységre. Ha pedig akár csak kisszámú találatot is elérnek, az is biztosíthatja az ellenség kifáradását (a nyugati közvéleménynek alacsony az ingerküszöbe a veszteségekre). Az amerikaiak 2002-ben egy gyakorlaton modelleztek hasonló helyzetet, amelyben az inváziós flotta behajózott az öbölbe és az iránihoz hasonló harcmodort folytató ellenség vette fel velük a harcot. Az eredmény az amerikaiakat is sokkolta: 1 repülőgéphordozó és két helikopter-hordozó, valamint 13 további hadihajó „elsüllyedt” több ezer tengerésszel és tengerészgyalogossal a fedélzetükön.⁴⁶

Napjaink legjelentősebb hozzáférést gátló/területmegtagadó arzenáljával a Kínai Népköztársaság rendelkezik, amely flottája egyelőre nem elég erős ahhoz, hogy megakadályozza például az amerikai flotta műveleteit nyugat-csendes-óceánon, vagy fedezze az esetleges kínai akciókat, visszatartva egy esetleges amerikai beavatkozást. Ezért építettek fel egy olyan aszimmetrikus erőt, amely képes lehet távol tartani az amerikai tengerészeti és légi erőket, biztosítva a kínai haderő műveleti szabadságát az első és bizonyos értelemben a második szigetláncan belül. Ennek keretében nagy mennyiségű fejlett hajó-elleni rakétát és cirkálórakétát állított szolgálatba, amelyeket parti önjáró ütegek, repülők, hajók és tengeralattjárók is bevethetnek. Itt jegyzendő meg, hogy Kína partvédő flottája is jelentős, modern hajó-elleni rakétákkal felszerelt naszádokból áll, amely önmagában súlyos

⁴⁴ Iran's Naval Forces; The Office of Naval Intelligence; Suitland; 2009; 3. és 5.o.

⁴⁵ Cordesman, Anthony H.-Seitz, Adam C.: Gulf Threats, Risks and Vulnerabilities: Terrorism and Asymmetric Warfare; Center for Strategic & International Studies; Washington D.C.; 2009; 56.o.

⁴⁶ Borger, Julian: Wake-up call; elérhető internetes cím:

<http://www.guardian.co.uk/world/2002/sep/06/usa.iraq>; látogatva: 2014. október 31.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

veszteségeket okozhatna az ellenséges flottának. Emellett rendelkeznek hajó-elleni ballisztikus rakétákkal, amelyek hatótávolsága 1500 km körül van.

Emellett modern tengeralattjáró flotta kiépítése folyik, amelyben vannak dízel-elektromos és atommeghajtású hajók is, amelyek akusztikus torpedókkal és cirkálórakétákkal támadhatják az ellenséges flottakötelégeket. A repülőgépek hajó-elleni rakétákkal szintén jelentős veszteségeket okozhatnának, ha tömeges támadásokat indítanának. Ezen támadások hatékonyságát fokozhatják majd a jelenleg fejlesztés alatt álló J-20 és J-31 lopakodó vadászbombázók, illetve ha a támadásokat több fegyvernem/haderőnem egyszerre hajtja végre. A kínai aszimmetrikus hadviselés fontos elemei még a cyber hadviselés, illetve a műholdak elleni képességek. Mindezekkel konfliktus esetén, Kína már megfelelő távolságban tudná tartani az amerikai erőket, amelyek nem tudnának hatékonyan beavatkozni például a Dél-Kínai tengeren, elfogadható veszteségek mellett.

A környező kisállamok, mint Tajvan vagy a délkelet-ázsiai országok is kialakították a maguk aszimmetrikus képességeit, feltehetően Kína ellen, amely a térség országainak többségével területi vitákban áll. Ezért az utóbbi években többen is parti telepítésű hajó-elleni rakétákat, dízel-elektromos tengeralattjárókat, illetve modern vadászbombázókat szereztek be vagy kezdtek saját fejlesztésbe, hogy szükség esetén korlátozzák egy ellenséges flotta hozzáférését a környező vizekhez és a vitatott területekhez.

Az aszimmetrikus fenyegetéseket az amerikaiak is komolyan veszik, különösen azokat a hozzáférést gátló/területmegtagadó stratégiákat, amelyeket például Irán és Kína alakított ki, ezért kidolgoztak egy doktrínát, amely reményeik szerint biztosíthatja a stratégiaileg fontos területekhez való hozzáférést. Ez az AirSea Battle koncepció, amely lényege, hogy a légiere és haditengerészet kiegészítve egymás gyengeségeit és hiányosságait, szorosan együttműködnek az aszimmetrikus fegyverrendszerek felszámolásában. Eszerint az Aegis-rendszerű cirkálók és rombolók biztosítanák a bázisok és a flotta rakéták elleni védelmét, míg a tengeralattjárókról indítható cirkálórakétákkal megsemmisítenék az integrált légvédelmi rendszert a szárazföldön, hogy a légiere nagy távolságú precíziós csapásokkal kiiktathassa az ellenséges felderítőrendszereket és rakétaindító eszközöket. Eközben folyamatos tengeralattjáró elleni műveleteket és offenzív aknásítást folytatnának, illetve távoli blokádot alkalmaznának. A légiere tanker és támogató gépeinek műveleti területekhez közeli tevékenységét pedig a hordozókról felszálló vadászok biztosítanák.⁴⁷

Ugyanakkor nemcsak a „nagy” és a gyakorlatban kevésbé valószínű fenyegetésekkel kell foglalkozni, hiszen a „kis” fenyegetések, mint a kalózok és terroristák jóval gyakoribbak. Ezen fenyegetések ellen a nagy repülőgép-hordozók, cirkálók és rombolók nem hatékonyak, bevetésük is pazarló, ráadásul ők maguk is védelemre szorulnak, ezért a szorosokban és kikötőkben általában géppuskás motorcsónakok kísérik őket, elkerülendő a Cole-éhoz hasonló támadásokat. Ezen aszimmetrikus fenyegetések hívták életre a

⁴⁷ Carreno, Jose-Culora, Thomas-Galdorisi, George-Hone, Thomas: What's New About the AirSea Battle Concept?; elérhető internetes cím: <http://www.usni.org/magazines/proceedings/2010-08/whats-new-about-airsea-battle-concept>; látogatva: 2014. november 1.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

partmenti hadihajót (Littoral Combat Ship – LCS), amely különböző úgynevezett küldetés-csomagokkal ellátva, alkalmas aknák, tengeralattjárók vagy kis, gyors felszíni egységek elleni harcra. Ezek a küldetés-csomagok különböző berendezéseket és felszereléseket takarnak, amelyek könnyen installálhatóak, gyorsan átkonfigurálva a hajót, a feladatnak megfelelően. Jelenleg két típust gyártanak, a hagyományos Freedom- és a trimarán Independence-osztályokat.⁴⁸

Láthattuk, hogy az aszimmetrikus tengeri hadviselés milyen sok formában létezhet és éppúgy gyakorolhatják államok, mint nem állami szereplők, például kalózok, terroristák vagy gerillák. Ennek motivációja az egyszerű anyagi haszonszerzéstől, nemzetek fennmaradásának biztosításáig terjedt, és az ellenség túlzott erőfölénye, illetve a rendelkezésre álló lehetőségek szűkössége kényszerítették rá az egyik hadviselő felet eme hadviselés alkalmazására. Napjainkra a technika fejlődése lehetővé tette, hogy szinte sosem látott lehetőségeket biztosít az aszimmetrikus hadviselést folytató államnak vagy csoportnak, mindezt pedig meglepően olcsón. A nagyobb és erősebb flottáktól rettegő államok ma is jelen vannak, a terroristák a nagy értékű vízi célpontokra is kiterjesztették műveleteiket, míg a felélénkült kalózkodás pedig – visszamenve a tengeri hadviselés gyökeréig – veszélyezteti a kereskedelmet és a tengeri kommunikációs vonalak biztonságát. Ezért kijelenthető, hogy az aszimmetrikus tengeri hadviselésnek nemcsak hosszú múltja van, de komoly jövő elé is néz.

Kulcsszavak: tengeri hadviselés, aszimmetrikus hadviselés, haditengerészet

Keywords: naval warfare, asymmetric warfare, navy

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 1) Bak József – Csonkaréti Károly – Lévay Gábor – Sárhidai Gyula: Hadihajók típuskönyv; Zrínyi Kiadó; Budapest; 1984
- 2) Christley, Jim: US Submarines 1941-45; Osprey Publishing; Oxford; 2006
- 3) Cordesman, Anthony H. – Wagner, Abraham R.: The Lessons of Modern War III.- The Afghan and Falklands conflicts; Westview Press; Boulder, 1991
- 4) Cordesman, Anthony H. – Wagner, Abraham R.: The Lessons of Modern War II.- The Iran-Iraq war; Westview Press; Boulder, 1991
- 5) Cordesman, Anthony H.-Seitz, Adam C.: Gulf Threats, Risks and Vulnerabilities: Terrorism and Asymmetric Warfare; Center for Strategic & International Studies; Washington D.C.; 2009
- 6) Crist, David B.: Joint Special Operations in Support of Earnest Will; JFQ 2001-02/ autumn-winter

⁴⁸ Littoral Combat Ship Class – LCS;
http://www.navy.mil/navydata/fact_display.asp?cid=4200&tid=1650&ct=4; látogatva: 2014. november 1.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

- 7) Fish, Tim: Sri Lanka learns to counter Sea Tigers' swarm tactics; Jane's Navy International March/2009
- 8) Haghshenass, Fariborz: Iran's Asymmetric Naval Warfare; Washington Institute for Near East Policy; Washington D.C.; 2008
- 9) Iran's Naval Forces; The Office of Naval Intelligence; Suitland; 2009
- 10) Keegan, John: A tengeri hadviselés története; Corvina, Szekszárd; 1998
- 11) Kiss Roland: A nem hagyományos biztonsági kihívások elleni harc Délkelet-Ázsiában; Nemzet és Biztonság 2011/március
- 12) MacDonald, John: A II. világháború nagy csatái; Gabo; 1998
- 13) Marsai Viktor: A szomáliai kalózkodás hanyatlása; Sereg Szemle 2013/ április-szeptember
- 14) Miller, David – Jordan, John: Modern Submarine Warfare; Tiger Books International; London; 1991
- 15) Miller, David – Miller, Chris: Modern Naval Warfare; Crescent Books; New York; 1986
- 16) Prenatt, Jamie-Stille, Mark: Axis midget submarines 1939-45; Osprey Publishing; Oxford; 2014
- 17) Rottman, Gordon L.: US Patrol and torpedo boats - World War II; Osprey Publishing; Oxford; 2008
- 18) Russel, Richard L.: Future Gulf War; JFQ 2009/4
- 19) Sárhidai Gyula: Tengerek szürke farkasai; Petit Real Könyvkiadó; Budapest; 2001
- 20) Stille, Mark: Imperial Japanese Navy Submarines 1941-45; Osprey Publishing; Oxford; 2007
- 21) Zaloga, Steven J.: Kamikaze - Japanese Special Attack Weapons 1944-45; Osprey Publishing; Oxford; 2011
- 22) Analysis Of The Pakistan Navy's Accounts Of The 1971 War;
<http://indiannavy.nic.in/book/analysis-pakistan-navys-accounts-1971-war>; látogatva: 2014. október 26.
- 23) Attack on US warships in Port of Aden; <http://www.globalsecurity.org/security/ops/cole.htm>; látogatva: 2014. október 31.
- 24) Borger, Julian: Wake-up call; elérhető internetes cím:
<http://www.guardian.co.uk/world/2002/sep/06/usa.iraq>; látogatva: 2014. október 31.
- 25) Carreno, Jose-Culora, Thomas-Galdorisi, George-Hone, Thomas: What's New About the AirSea Battle Concept?; elérhető internetes cím: <http://www.usni.org/magazines/proceedings/2010-08/whats-new-about-airsea-battle-concept>; látogatva: 2014. november 1.
- 26) Corau, A.: A Submarine Episode during the Indian-Pakistan War of 1971;
<http://www.navyhistory.org.au/a-submarine-episode-during-the-indian-pakistan-war-of-1971/>; látogatva: 2014. október 26.
- 27) Davis, Martin James: Operation Downfall – The Invasion of Japan, November, 1945; elérhető internetes cím: <http://www.geocities.com/Athens/Acropolis/8141/downfall.html>; látogatva: 2008. október 1.
- 28) Harry, B.: Trident, Grandslam and Python: Attacks on Karachi; <http://www.bharat-rakshak.com/MONITOR/ISSUE4-4/harry.html>; látogatva: 2014. október 26.
- 29) INS Hanit Suffers Iranian Missile Attack ; <http://www.defense-update.com/2006/07/ins-hanit-suffers-iranian-missile.html>; látogatva: 2014. október 31.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 1. szám

- 30) Littoral Combat Ship Class – LCS;
http://www.navy.mil/navydata/fact_display.asp?cid=4200&tid=1650&ct=4; látogatva: 2014. november 1.
- 31) Maritime Piracy in the Gulf of Guinea;
https://www.unodc.org/documents/toc/Reports/TOCTAWestAfrica/West_Africa_TOC_PIRACY.pdf
; látogatva: 2014. október 31.
- 32) Operation Praying Mantis; <http://www.navybook.com/no-higher-honor/timeline/operation-praying-mantis/>; látogatva: 2014. október 27.
- 33) United States Submarine Losses; elérhető internetes cím: <http://www.maritime.org/subslost.htm>;
látogatva: 2014. október 18.
- 34) USS Cole (DDG-67); <http://www.cole.navy.mil/Site%20Pages/Memorial.aspx>; látogatva: 2014. október 31.
- 35) World War 2 submarines; elérhető internetes cím: <http://www.world-war-2.info/submarines/>;
látogatva: 2014. október 18.
- 36) Yemen says tanker blast was terrorism; http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/2334865.stm;
látogatva: 2014. október 31.